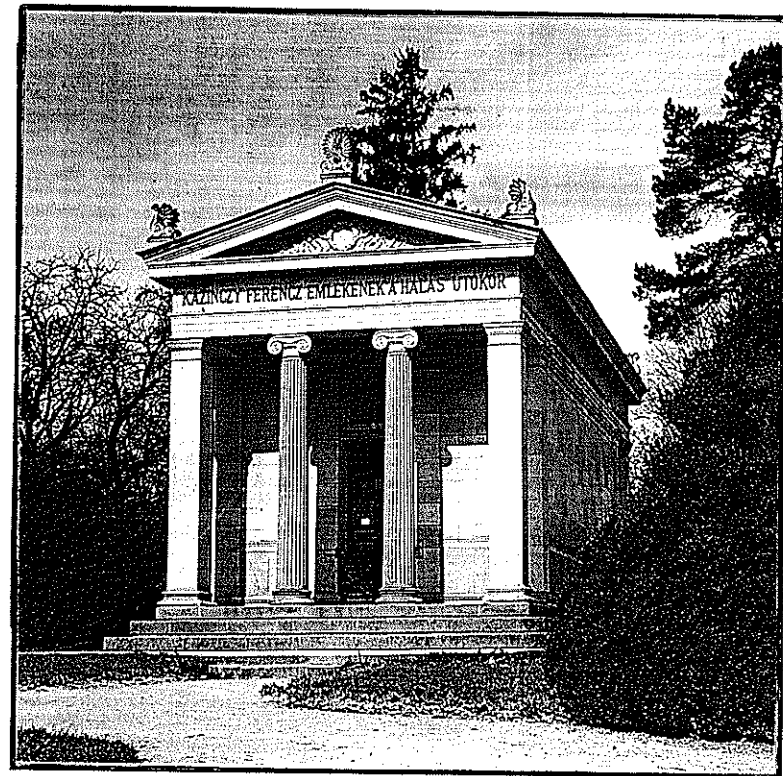




Magyarország legrégibb térképe rézbe metszve  
XVI. sz. eleje  
Lázár mester és Georg Tannstedter munkája

## IRODALMI BARANGOLÁSOK BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYÉBEN JELVÉNSZERZŐ TÚRAMOZGALOM



Széphalom, Kazinczy-mauzóleum (XIX. sz.)

Név: .....  
Egyesület: .....  
Lakcím: .....  
.....

### IGAZOLÁS

Igazoljuk, hogy e füzet tulajdonosa az  
Irodalmi Barangolások Borsod-Abaúj-Zemplén megyében  
túramozgalom I. fokozatát teljesítette, a kitűző viselésére jogosult.

Miskolc, 200 .....

p.h. ....

### IGAZOLÁS

Igazoljuk, hogy e füzet tulajdonosa az  
Irodalmi Barangolások Borsod-Abaúj-Zemplén megyében  
túramozgalom II. fokozatát teljesítette, a kitűző viselésére jogosult.

Miskolc, 200 .....

p.h. ....

### TÁJÉKOZTATÓ

A túrák csoportosan és egyénileg is teljesíthetők. Igazolás minden személy-  
nél a jelzett módon. A jelvény megszerzését nem kötjük időhöz, folyamato-  
san bármikor felkereshetők az emlékhelyek.

Jelvény ára: 300,- Ft/db

Sorozatot kívánunk létrehozni, ahol több fokozatot lehet elérni.

#### I. fokozat

- |                           |                 |
|---------------------------|-----------------|
| 1. Kelemen Didák          | Bükk-hegység    |
| 2. Herman Ottó            | Bükk-hegység    |
| 3. Móricz Zsigmond        | Prügy           |
| 4. Tofeus Dobos Mihály    | Bodrogkeresztúr |
| 5. Erdélyi János          | Sárospatak      |
| 6. id. Andrássy Gyula     | Sátoraljaújhely |
| 7. Bencédi Székely István | Gönc            |
| 8. Egressy Gábor          | Sajólászlófalva |
| 9. Ilosvai Selymes Péter  | Abaújszántó     |
| 10. Eötvös József báró    | Sály            |
| 11. Almási Balogh Pál     | Nagybarca       |
| 12. Csengey Gusztáv       | Miskolc         |
| 13. Dayka Gábor           | Miskolc         |
| 14. Szemere Bertalan      | Miskolc         |

#### II. fokozat

- |                             |                |
|-----------------------------|----------------|
| 1. Jókai Mór                | Bükk-hegység   |
| 2. Miskolczi Csulyak István | Olaszliszka    |
| 3. Lorántffy Zsuzsanna      | Sárospatak     |
| 4. Kazinczy Ferenc          | Széphalom      |
| 5. Szádeczky-Kardoss Lajos  | Pusztafalu     |
| 6. Károlyi Gáspár           | Vizsoly        |
| 7. Tompa Mihály             | Kelemér        |
| 8. Lévay József             | Sajószentpéter |
| 9. Jászay Pál               | Abaújszántó    |
| 10. Zempléni Árpád          | Tállya         |
| 11. Gárdonyi Géza           | Sály           |
| 12. Kazinczy Gábor          | Bánhorváti     |
| 13. Déryné, Széppataki Róza | Miskolc        |
| 14. Hunfalvy János          | Miskolc        |
| 15. Kaffka Margit           | Miskolc        |

## Kelemen Didák (1683. Baksafalva – 1744. Miskolc)

A katolikus egyházi írók között a legjelentékenyebb. Háromszéki erdélyi nemesi családból származott. A minorita rendbe lépett és kivételes képességei révén már 1717-ben rendfőnök lett. 1720-ban az általa alapított báthori klostrom főnöke. A Tisza-vidék vallásos rendezőjének nevezik, valóban a katolikus újjászületésért ő tett legtöbbet. Sok iskolát és templomot építtetett. Utolsó éveit Miskolcon töltötte. Itt is öneki köszönhető a rendház és a minorita gimnázium létesítése.

A miskolci minoriták őrzik arcképét és kisebb kéziratait.

Könyvei alapján nem lehet megérteni az emberekre gyakorolt óriási hatását. A varázserő valószínűleg egyéniségében, személyes hatásában volt.

Kelemen Didák hamvai a miskolci minorita templomban pihennek (Hősök tere).

Szentség hírében hunyt el e templomnál. Holttestét 1980. augusztus 27-én hozták ide a kriptából.

Az ómassai kápolna ajtaján található ismertetőt folytassa!

1. Példás minorita szerzetes
2. ....
3. ....



## Felhasznált irodalom

- Csorba Zoltán      Miskolc és Borsod az irodalomban  
Miskolc, 1994.
- Hajdu Imre – Barczy Pál  
Irodalmi barangolások Abaújtól Zemplénig  
Miskolc, 1997.
- Kluger Lászlóné      Irodalmi emlékhelyek Borsodban  
Miskolc, 1969.
- Magyar életrajzi Lexikon  
Budapest, 1967.
- Szerb Antal      Magyar irodalom történet  
Budapest, 1958.

## Kaffka Margit (1880. Nagykároly – 1918. Budapest)

Szüülővárosában mindössze élete első hat évét töltötte. 1886-ban meghalt az édesapja Kaffka Gyula vármegyei főügyész, és nagyapja Kaffka Ignác miskolci táblabíró elhozta hűgával együtt Miskolcra. Önéletrajzában írja: „Mikor hat éves lettem, addigi viszonylagos nagy jómód után hirtelen maradtam árván és szegényül, a gyermekkoromra nem szívesen gondolok: a fiatalágomban minden nagyon nehéz volt és küzdelmes.”

Először a tanítóképzőt, majd a polgári iskola tanári szakát végezte el. Mindkét alkalommal Miskolcra jött tanítani.

Miskolci tartózkodásának idején jelent meg első verseskötete és egy elbeszéléseket tartalmazó könyve. 1909-ben, amikor már három éve Pesten élt, miskolci írókkal jelentkezett a Miskolcon kiadott, Heten vagyunk című kötetben - verseivel.

Nagyobb részt prózáiban találhatók miskolci emlékek, többek között a Pesten alkotott Jó barát és a Csonka regény olvasásakor is élénk tűnik a bükki táj, az Avas képe.

Művészetének legmagasabb csúcsát a legelső regényével érte el, a Színek és évek című alkotásával.

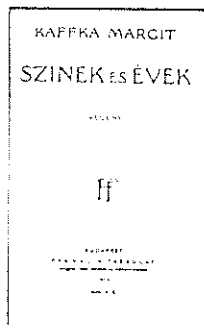
Igazolás:

Egykori lakóházán lévő emléktábláról írja le az utolsó három sort!  
(Miskolc, Csabai kapu 29. sz.)

.....

.....

.....



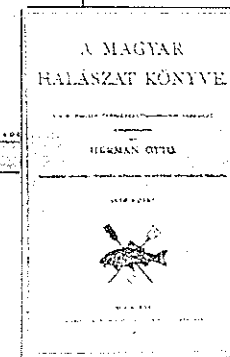
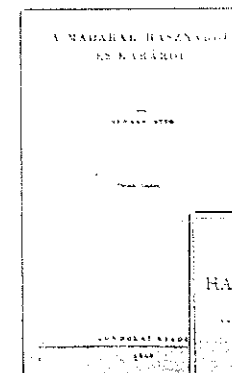
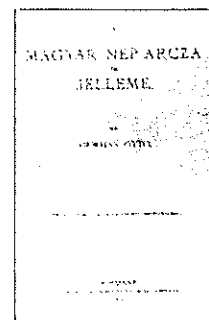
## Herman Ottó (1835. Breznóbánya – 1914. Budapest)

Német ajkú családból származott. Édesapja orvos volt, sokoldalú, művelt ember, fiának első mestere, ki a természet szeretetére nevelte gyermekét. Amikor Alsóhámorra került a család, a kis Ottóval együtt bújták a rengeteg erdőt. Itt az iskolában kezd magyarul tanulni, itt vált tüzes magyarrá. Tanulmányait apja váratlan halála szakította ketté. Ekkor géplakatosként tartotta el családját. Kevés szabadidejében állandóan képezte önmagát, míg végre Brassai Sámuel hívta meg Kolozsvárra a múzeum állattárának vezetésére. 1872-ben átkerült a Nemzeti Múzeumhoz, s pályája ettől kezdve folyamatosan emelkedett. Egymás után írta tudományos műveit, cikkeit, szám szerint 1140-et. Iskolát teremtett azzal, hogy élvezetes stílusban közölte a tudomány eredményeit. Az utolsó magyar polihisztor, aki a néprajz, az ősrégészet, a madár- és rovartan, a nyelvészet hazai úttörőjének számít. És taniszék nélkül is iskolát nevelt.

A Szeleta-barlangi ásatások (1906, vezetője Kadić Ottokár) során előkerültek a jégkorszaki ősember szerszámai. Ezen leletek igazolták Herman Ottó korábbi feltevését, ami szerint Magyarország területén is éltek ősemberek.

Igazolás:

A Szeleta-barlang betű és számjele: .....



## Móricz Zsigmond (1879. Tiszacsécse – 1942. Budapest)

Anyai ágról Prügyről származott, ahová szülei 1885-ben költöztek. Ötven évvel később kapott a református lelkésztől egy kimutatást Prüg község anyakönyve alapján, mely szerint 142 év alatt 246 név kapcsolódott egy családdá, szegről-vegről Pallagi atyafiak: így anyja révén Móricz Zsigmondnak rokona volt az egész falu. Paraszt származású apja és pap-leány anyja mindent elkövettek azért, hogy gyermekeik kikerüljenek a paraszti sorból, iskoláztatták valamennyit.

Budapestre 1900 őszén költözött, három évvel később lett az Újság napilap munkatársa. A Nyugatban megjelent Hét krajcár című elbeszélése 1908-ban hozta meg számára a nagy sikert, ettől kezdve országos híru író.

Életem regénye egyik fejezetében így emlékezik: „Tízéves koromig több történt velem, mint azóta ötven év alatt.”

Igazolás:

Móricz Zsigmond egykori lakóházán lévő emléktábla szövegét másolja le!  
(Prügy, Móricz Zs. u. 8. sz.)



## Hunfalvy János (1820. Nagyszalók – 1888. Budapest)

Ősei német jobbágyivadékok voltak, ám apjának már sikerült megváltania magát. Miskolcra került gimnáziumba, elsősorban azért, hogy tökéletesen elsajátítsa a magyar nyelvet.

Az eperjesi evangélikus líceumban tanult tovább. Ott végezte el a filozófiai és jogi tanfolyamot, majd mint magántanuló a teológiát. Néhány hónapos joggyakorlatra ismét visszakerült megyénkbe.

Késmárkon tanároskodott, de a 48-as szabadságharc alatt írt cikkei miatt állásából felfüggesztették, majd felségsértés vádjá miatt két hónapra bebörtönözték. Ekkor kezdte írni Egyetemes történetét, amely nagy sikert aratott, egyes iskolákban tankönyvként is használták.

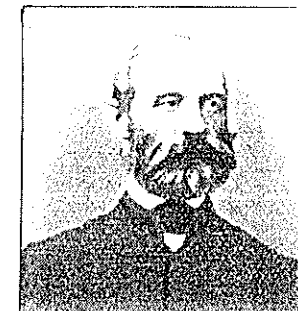
Pestre kerülve irodalmi tevékenysége kiszélesedett. 1855-ben Család Könyve néven folyóiratot alapított.

Felismerte, hogy a földrajztudomány területén legnagyobb a lemaradásunk. 1863 - 65 között három vaskos kötetben írta meg A magyar birodalom természeti viszonyainak leírása című művét. E műve a magyar földrajztudományt európai színvonalúra emelte.

Magáról így vallott: „Én ugyan vérem szerint német származású vagyok, de tiltakoznám, ha a teljes és tökéletes magyarságomat kétségbe vonná valaki. A Duna is német hegységből ered, de Pozsonytól kezdve Orsováig magyar folyam. Én is a magyar Alföldre lefutott hegyi patak vagyok.”

Igazolás:

Az emléktábla két sorát másolja le! (Miskolc, Kis-Hunyad u. 5. sz.)



**Déryné, Széppataki Róza** (Schenbach Rozália)  
(1793. Jászberény – 1872 Miskolc)

Már gyermekkorában megmutatkozott színészi tehetsége. Vágya oly erős volt, hogy szeretett anyjának fájdalmas tiltakozása ellenére is színésznő lett Pesten. Elsősorban énekesnő volt, operák és könnyű zenés darabok első magyar primadonnája, de tragédiákban, komédiákban egyaránt játszott.

1815-ben Miskolcra érkezett a pesti színjátszó társaság. Köztük volt Déryné is, akinek ablaka alatt a fél város hallgatta áhítattal dalait. Először a Korona Vendéglő udvarán lévő kocsiszínbén kaptak helyet, majd később a Sötét kapu melletti csizmadiaszínbén.

Miskolcon épült fel az első magyar színház, ez elsősorban Déryné művészetének volt köszönhető. Majd a vándorlás évei következtek, közben ismételtelen megfordult Miskolcon is, mint Naplójában írja: „felmelegedtem ismét a régi, szerető karoktól átölelve”.

1852-ben végképp megvált a színpadtól. Visszavonult férjével, előbb Diósgyőrben (a vár mellett), majd annak halála után Miskolcon élt. Itt fogott hozzá már idősen, nyomorúságok között Naplójának megírásához.

Ez a Napló irodalmi munkásságának legértékesebb alkotása, mely nemcsak életének leghűbb kommentárja, hanem színésztörténetünk hőskorának legértékesebb forrása.

Ritka irodalmi képzettséggel is dicsekedhetett. Nem egy külföldi darabot ültetett át magyarra tiszta, folyékony és kifogástalan nyelven.

A magyar vándorszínészet halhatatlan alakjának hamvai a miskolci Szent Anna temetőben nyugszanak.

Igazolás:

Másoljon le két sort a Szent Anna temetőben lévő síremlékéről!



**Tofeus Dobos Mihály** (1624. Székelyhid – 1684. Gyulafehérvár)

Iskoláit Debrecenben kezdte, majd külföldi egyetemeken folytatta, végül teológiai doktori titulussal ékesítették. Hazatérve Nagyváradon volt professzor. Tanított Sárospatakon, majd Bodrogkeresztúrbán lelkészkedett két évig.

1665-ben meghívták Apafi Mihály erdélyi fejedelem udvarába Gyulafehérvárra, a fejedelem udvari papjának. 1679-ben nevezték ki Erdély püspökének. A protestáns erdélyi fejedelemség egyik legnagyobb püspökévé vált, aki prédikációi révén a legkiválóbbak közé emelkedett. Prédikáció-gyűjteménye a kor legjobb társadalom rajza, sok esetben kemény kritikával párosul.

Több kéziratban maradt munkáját említik a kortársak, miként Bod Péter is: „...de azok írásban maradván veszekedtek az egerekkel és molyokkal. Anynyival is inkább, hogy Tofeus vallásától eltévelyedett unokája kezébe kerültenek”

Igazolás:

Bodrogkeresztúron bélyegzés.



## Erdélyi János (1814. Kiskapos – 1868. Sárospatak)

Tanulmányait a sárospataki kollégiumban végezte többszöri megszakítással, mert apja halála után nevelősködéssel kellett megszereznie a tanuláshoz szükséges pénzt. 1839-ben Pesten telepedett le. Az Akadémia és a Kísafaludy Társaság tagja volt. Kritikusként messze kivált az egykorú kritika hétköznapiasságából. Egyike volt az elsőknek, akik a népköltészet fontosságát hirdették és gyűjteményeivel nagyban elősegítette a „nép-nemzeti” irány diadalra jutását.

1848-49-ben a Nemzeti Színház igazgatója. A szabadságharc alatt a Respublika c. lapot szerkesztette. A bukás után bujdosott, majd sok író társával egyetemben kegyelmet kapott. 1851-ben hívták meg a sárospataki főiskola bölcseleti tanszékére. Ekkoriban alapította meg a Sárospataki Füzeteket, melynek megszakításokkal éveken át szerkesztője lehetett. Később a főiskola könyvtárosa lett és ezzel egyidejűleg a magyar irodalmi tanszéket foglalta el.

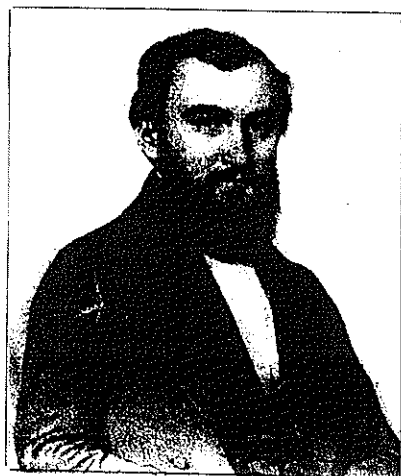
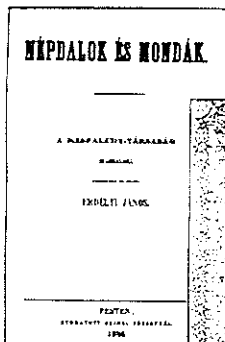
Erdélyi János népdal gyűjtéséből:

Bodrog partján nevelkedett tulipán,  
Bús szívem csak téged óhajt, téged vár.  
Bokrétámnak elhervadott szépsége,  
Oda tulipánom gyönyörúsége.

Igazolás:

Erdélyi János népdalgyűjtő, költő, filozófus tanári lakán melyik évben helyeztek el emléktáblát? (Sárospatak, Rákóczi u.)

Évszám: .....



## Kazinczy Gábor (1818. Berettyó – 1864. Bánfalva)

Már sárospataki kisdíáként kitűnt nagy olvasottságával, szónoki képességével. Tizenkét esztendő korától rendszeres írói, fordítói tevékenységet folytatott. Megyénk politikai életében élénk szerepet vitt, az ifjúsági mozgalmak egyik vezére, Wesselényinek jó barátja. 48-ban képviselő lett, a debreceni kormány idején a békepárthoz csatlakozott. A szabadságharc bukása után borsodi birtokára, Bánfalvára vonult vissza, s itt élt az irodalomnak és a tudománynak. Életének ez a legtermékenyebb utolsó 14 éve kapcsolja őt a család eredeti bölcsőjéhez, Borsodhoz.

Mint eredeti író Kazinczy Gábor nem tartozik a kiválók közé. Fordítói munkássága már sokkal értékesebb, minden európai nyelvet és irodalmat ismert, tatár meséktől kezdve a klasszikusokig mindent fordított. Legkiválóbbak Molière-fordításai.

Mindezt felülmúlja irodalmi gyűjtő és kiadó szerepe. Elsősorban unokabátyjának, Kazinczy Ferencnek irodalmi hagyatékát dolgozta fel, mintegy 2000 ívet rendezett sajtó alá. Az elnyomatás korában Toldy Ferencsel együtt Kazinczy Gábor szervezi újjá a tetszhalott magyar irodalmat. Megindítják az Új Magyar Múzeumot és a Nemzeti Könyvtárat.

Bánfalvi kúriájából egyre-másra kelti életre a régi nagyokat. Magyar történeti forrásokat is ad ki, Cserei históriáját, Illésházy, Mikó, Apor emlékiratait, Zrínyi összes műveit.

46 éves élete munkájával örök példát mutatott a megye művelt embereinek.

Igazolás:

A bánhorvátai Platthy-kastély bejárata melletti emléktábla szövegét másolja le! (Rákóczi u. 70. sz.)

.....  
.....  
.....



## Bencédi Székely István (Bencéd, 1510. táján – 1563. után)

A magyar reformációnak ahhoz az első humanista műveltséggel felvértezett nemzedékéhez tartozott, amely a magyar nemesség és a mezővárosi polgárság körében az 1530-as évektől terjesztette a protestáns szellemiséget.

Első méltatója, Bod Péter a XVIII. században azt írta róla: „Sokat fáradozott a tudatlanságnak elkergetésében, e végre botsátott is világra egy néhány könyveket magyarul.”

1548-ban megigérte, rövid időn belül az egész bibliát megjelenteti magyar nyelven. Homály fedi, valójában meddig is jutott el Székely István a bibliafordítással. Mindenesetre elgondolkodtató az az egy mondat, amely a szikszói egyház történetében olvasható: „Némelyek a biblia lefordítását is neki tulajdonítják.” Az irodalomtörténet mindenesetre a következőket tartja számon: Vizsolyi biblia – fordította: Károlyi Gáspár. Hogy felhasználta-e Károlyi Székely elkészült bibliafordítását, azt a kutatók nem tudták megállapítani. A felvetésre az adott okot, miszerint Göncön lelkésztársak voltak és Székely a mű fordítása közben meghalt.

Székely István legjelentősebb műve, egyben úttörő jellegű alkotása az első magyar nyelven megjelentetett történelmi mű a Világkrónika. E mű sokak által, sokat forgatott kézikönyv lett. Ma is „szép tudományú nevezetes ember” ahogyan Bod Péter nevezte a XVIII. században.

Igazolás:

Göncön bélyegzés.



## Zempléni Árpád (1865. Tállya – 1919. Budapest)

A Tállya melletti Új-Világos pusztán született Imrey Árpád, aki a Zempléni nevet csak később vette fel. A gyermek Árpád családi emléke: nyomor, per-patvar, a szőlőhegyen alacsony ház, szűk szobák, elhagyatott kert törpe fákkal. De mert ott volt fiatal, Tállya maradt számára a „legszebb világrész”. Verseiben többször is írt róla. Később, amikor férfikorában visszatért oda, azt mondta: megváltozott, mint egy himlőt kapott madonnaarc.

Az elemi iskoláit Tállyán és Pesten végezte, míg gimnáziumba Sárospatakon járt. Patakon a jómódú diáktársai csizmáját tisztogatta, ezért kvártélyt kapott. Patakról Debrecenbe került. Ott élt 1888-ig. Dijnok volt, majd később színházi rovatvezető lett.

Mindig a költészet vonzotta, az Ambíció című költeményében ezt így fogalmazta meg:

Az anyja így szól hozzá:

„Fiam, kijártad a hat elemet.

Azt akarom, hogy naplopó ne légy.

Tanulj ki bármit, amiből megélsz.

Válassz magad: mesterség van elég.

Aszталos! Lakatos! Ez ócskából is csinál új vasat.

A költő erre így felel:

Anyám, én nem tudom mit érzek,

Mi a költő? – De én költő leszek.”

S valóban költő lett, bár mindig volt állami állása. Zempléni a finnugor, illetve turáni népmondák feldolgozásával pótolni akarta hiányzó pogány mitológiánkat. Kitűnő stílizáló erővel öntötte verses formába a mondai anyagot.

Igazolás:

Tállyán a Zempléni emlékműről másoljon le két sort!





## Gárdonyi Géza (1863. Agárd – 1922. Eger)

Eredetileg tanító, sokoldalú egyéniség volt, aki a tudományos és művészeti ágakban egyaránt kitűnő képzettséget szerzett. Szépen festett, kitűnő hegedűs, jó zenész és nyelvtehetség – élete végén hét nyelven írt és olvasott.

Gyermekként 1870 – 73-ig élt Sályban, ahol apja uradalmi gépész volt. Ugyanez év második felében Hejőcsabán járta ki az elemi iskolát. Számítlan művében örökölte meg Sályt: A báró lelke, A bányász meséje, Aggyisten Biri, A bor, Az én falum.

Gárdonyit, az akkor még Ziegler Gézát az egri tanítóképzőben Répássy János magyar tanár megbuktatta és kijelentette: Fiam! Tebelőled sohasem lesz nagy ember, de a kenyeredet azért meg tudod keresni! Pedig az otthoni dolgozatok többségét ő írta osztálytársai helyett is. Írói munkássága e dolgozat-kínokon fejlődött és éleződött.

Tanítói élményei végigkísérték egész életén, még akkor is, amikor már ismert hírlapíró volt.

Mindig vágyódott a csend, a nyugalom után, rajongott a természetért, ezt valósította meg, amikor letelepedett Egerben.

Pályájának csúcspontját jelentő, az egri évek alatt alkotott nagy regényeiben a múlthoz fordult. Az egri csillagok (1901), A láthatatlan ember (1902), Isten rabjai (1908).

Igazolás:

Gárdonyi Géza egykori sályi iskolája falán lévő emléktábláról másolja le a verset!

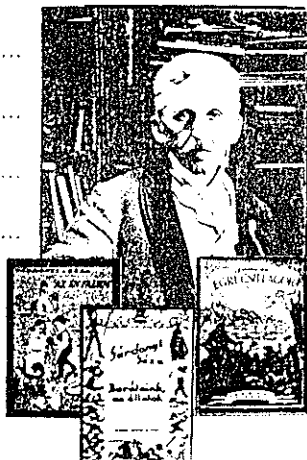
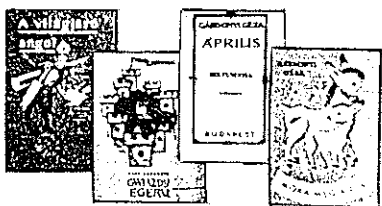
.....

.....

.....

.....

.....



## Andrássy Gyula gróf (1823. Oláhpatak – 1890. Volosca)

Zemplén vármegye patinás székhelyén Sátoraljaújhelyen, az egykori híres piarista gimnázium épületének falán egy emléktábla hívja fel az arra járó figyelmét: e nagy múltú újhelyi iskola diákja volt hajdanán idősebb Andrássy Gyula gróf.

Elsősorban politikusként vált híressé. Beszédei annak idején megjelentek nyomtatásban és kötetbe fűzve is, így bekerült az irodalmi lexikonba.

Újhelyi diákoskodása után külföldre utazott tapasztalatok szerzésére, hazatérve azonnal bekapcsolódott a közéletbe. 1847-ben Zemplén megye követe, majd főispánja lett. A Zempléni Nemzetörség parancsnokaként több ütközetben is részt vett, a szabadságharc alatti kormány megbízottja Konstantinápolyban. A fegyverletétel után az ezredest halálra ítélték és jelképesen fel is akasztották. Külföldön élt, 1858-ban amnesztiát kapott és hazatérhetett. Ezután Deák Ferenc állásfoglalását támogatta. A kiegyezés után ő lett az első magyar miniszterelnök. 1871-től az Osztrák-Magyar Monarchia közös külügyminisztereként irányította a bécsi külpolitikát. Ebben az időben a Monarchia területén Európa egyik legsikeresebb államférfiának tartották. A ligeti sugárutat róla nevezték el Andrássy útnak, a parlament mellett lovas szobrot állítottak tiszteletére.

Igazolás:

Sátoraljaújhelyen melyik templom mellett található a gimnázium épülete az emléktáblával?

.....



## Jászay Pál (1809. Abaújszántó – 1852. Szabolcs megye)

Történetíró, aki Abaújszántón született és halála után ide temették édesanyja sírboltjába.

Negyvenhárom évet kapott a sorstól, ami alatt hirben és rangban magasra jutott. Már sárospataki diáksága idején készült a történelem írói pályára. Ugyanakkor a nyelvtudomány is érdekelte. Későbbi éveiben is kitartóan kutatott a magyar nemzet történetét, az 1830-as országgyűlésen és a nagykálói levéltárban folytatta az oklevelek másolását. A bécsi udvari kancelláriánál fogalmazó, majd titkári beosztásban 16 éven át kutatott a magyar történelem és nyelvtudományi dokumentumok után. 1848-ban Batthyány Lajos független miniszterelnök személyi titkára lett.

1849-ben visszavonult Abaújszántóra, kizárólag a történetírásnak szentelve életét és idejét. Két nagyobb műve jelent meg több rövidebb nyelvészeti és történeti dolgozatán kívül.

A magyar nemzet napjai a mohácsi vész után című nagyobb munkájának előszavában írta: „Írói pályám zsenyéjét, de tizenöt évi fáradságaim gyümölcsét vezetem itt a nagyvilágba, s az olvasó nem fogja feledni, nem kell felednie, hogy amit adok, csaknem mind új, eddig ismeretlen.”

Igazolás:

Jászay Pál szülőházán elhelyezett emléktábla utolsó három sorát másolja le!  
(Abaújszántó, Fő utca, ma óvoda)

.....

.....

.....

## Egressy Gábor (1808. Sajólászlófalva – 1866. Pest)

Miskolcon tanult a református gimnáziumban, s Miskolcon csodálta Dérynének és társainak nagyszerű előadásait. Miskolci színházi élményeinek a hatására választotta a színészetet élete hivatásául. 1826-ban lett színész, több vándortársulatban játszott, majd huzamosabban a kassai és kolozsvári szintársulatnak volt tagja. 1835-től Budán szerepel, 1837-ben a megnyitáskor már a Pesti Magyar színház tagjai között találjuk. Színész korában is lankadatlanul tanult, olvasott, nyelveket sajátított el, tudományosan foglalkozott a színészet kérdéseivel, bécsi és párizsi tanulmányutakkal bővítette, mélyítette, korszerűsítette ismereteit.

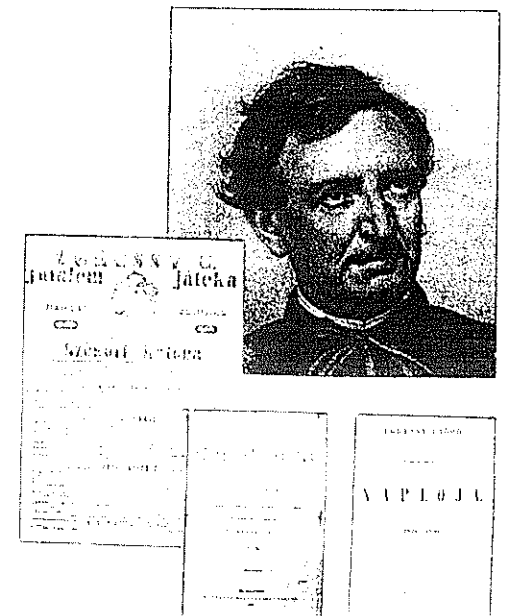
Saját irodalmi munkássága jelentékeny. Ha csak a legfontosabbakat emeljük ki, kimagasló a Törökországi napló, a Shakespeare- és Goethe-fordítások, A színészet könyve és az általa szerkesztett Magyar Színházi Lap.

Részt vett az 1848-49-es szabadságharcban, mint a felvidéki szabadcsapatok vezére. A világosi fegyverletétel után Törökországba emigrált. Egy évi távollét után amnesztiával hazajöhetett, ekkor adta ki Törökországi Naplóját. Négy évig nem léphetett színpadra. 1854-ben Lear szerepében kezdte újra színészi pályáját. 1866-ban az általa színpadra alkalmazott Brankovics György előadása közben halt meg.

A XIX. század legműveltebb, legkiválóbb színésze Egressy Gábor volt.

Igazolás:

Sajólászlófalván bélyegzés.



## Ilosvai Selymes Péter (1520 körül – 1580 körül)

Ilosvai egyike azon XVI. századbelieknek, akikről nagyon kevés életrajzi adat maradt fenn, annak ellenére, hogy a kor vallási, politikai, társadalmi törekvéseinek, eszméinek szószólója volt. Tinódi Lantos Sebestyén mellett ő volt a kor legjelentékenyebb világi énekszerzője.

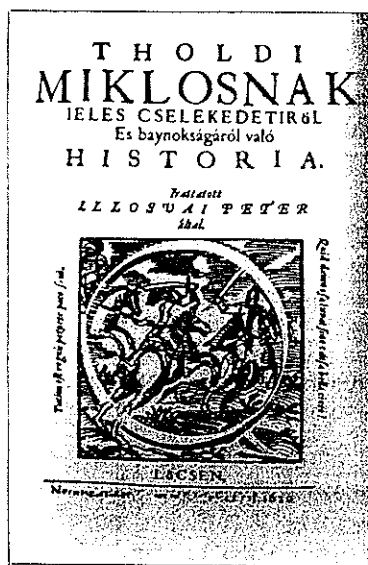
Mivel jobbára Felső-Magyarországon fordult meg, feltételezhető, hogy a Perényi család szolgálatában állott. Néha tanítószkodott, jobbára azért vándor énekesként működött, a históriás ének szinte minden fajtáját művelte.

Első terjedelmes művét, Nagy Sándor históriáját 1548-ban Nagyidán a Perényiek birtokán írta. A legismertebb műve Az híres neves Tholdi Miklós-nak jeles cselekedeteiről és bajnokoskodásáról való história 1574-ben íródott. E műve szolgált egyik forrásul Arany János Toldi című művének. 1568-ban Szántón született egy verses alkotása a Sokféle neveknek magyarázatja. Ez a mű nyomtatásban tíz évvel később, 1578-ban Kolozsvárott jelent meg. A közel kétszázötven sornyi mű Thury Farkas Pál kiváló szántói prédikátor leányának, Katalinnak a keresztelője alkalmára íródott. Úgy éljünk, amint nevünk értelme utasít. A műből megtudjuk, hogy Thury Katalin neve „tisztaságot” jelent.

A hajdan szántón élt tanítómester nevét ma az általános iskola őrzi és egy kis utcácska.

Igazolás:

Abaujszántón bélyegzés.



## Lévay József (1825. Sajószentpéter – 1918. Miskolc)

Nem jártam a nagyvilágot,  
Engem az nemigen látott.  
Egy égbolt felettem, egy hű föld alattam,  
Én a Sajó partján a völgyben maradtam.

Lévai 93 évéből 88-at Sajószentpéteren és Miskolcon töltött el.

Visszatekintés c. életrajzában iskolás éveiről így emlékszik: „Miskolcon új világ nyílt föl előttem. Maga a város, melyhez képest a mi Szentpéterünk csak kisszerű falunak tetszett, bámulatot gerjesztett számos nagy templomával, emeletes épületeivel, itt-ott már kövezett utcáival. Nehéz volt megszoknom.”

A liceumi évektől Késmárkon jogot hallgatott, 1847-ben joggyakornok Miskolcon. Szemere Bertalan belügyministersége idején fogalmazóként részt vett a pozsonyi országgyűlésen. Több pesti lapnak a munkatársa, ahol versei jelentek meg.

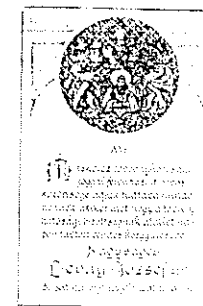
1852-ben hívták meg Miskolcra a református gimnáziumba tanárnak. Ebben az időben mélyült el barátsága Kazinczy Gáborral és Tompával. Arany János is töltött Lévayval és tanártársaival Miskolcon egy estét.

Miskolci tanársága idején országos jelentőségű dolog volt a Kazinczy-ünnepek elindítása, amit Lévay javasolt elsőként. A miskolci nagyszabású ünnepély emlékét hirdette a Lévay által szerkesztett Kazinczy Emlény (Miskolc, 1860.). A tanárságot főjegyzőséggel váltotta fel, ahol 25 évet munkálkodott. Az évfordulón aranytollal jutalmazták meg.

Halála után Hatvany Lajos így emlékezett rá: „És a Hámori-tó és a parti fák, a tó hulláma és a fák levele, ott kéklik és zöldell, ott ragyog és ott susog Lévay verseiben.”

Igazolás: (Sajószentpéter, Béke tér 43. sz.)

Másolja le a szülőházán lévő emléktábla két utolsó sorát!



**Tompa Mihály** (1817. Rimaszombat – 1868. Hanva)

Szent természet! dajkálkodó anyám,  
Szeretlek én kimondhatatlanul!  
Gyönyör és megnyugvás lelke száll reám,  
Lombod, virágod ha sarjad, ha hull.

Előhang című verséből.

Tompa életének és költészetének legtöbb irodalmi szála a mi vidékünkhez fűzi. 1846-ban jelent meg első kötete, a Népregék, népmondák, amely olyan sikert ért el, hogy rövidesen újból kinyomták. A gyűjteményben sok helyi vonatkozású néprege található.

Forrás-mondái: Lófő, mely az aggteleki barlang forrás eredetét magyarázza meg. A sárkánytörés a harangodi sárkány forrás mesés történetét mondja el. A Pogánykút c. regéből értesülünk a sárospataki Pogánykút keletkezésének mondájáról. A bodrogközi Réthel patak eredetét Tompa a Réthel patakja c. regéjében örökíti meg. A telkibányai királykút jeges forrás eredetét egy Mátyás királlyal történt népregére vezeti vissza Tompa a Király kútja c. költeményében.

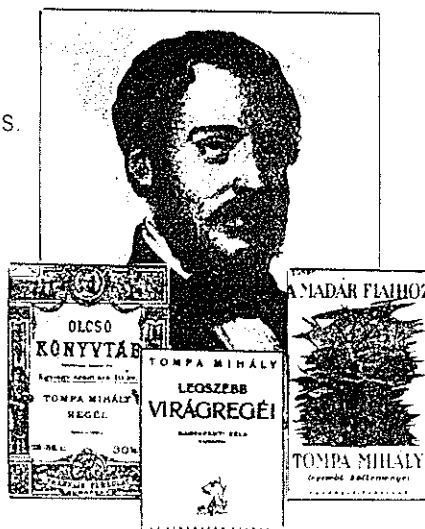
Barlangok és szikla-mondák: A barlangok lelke, A Csengő barlang, Galamboskő, A pártatolvaj, Az ünneprontók.

Helynév magyarázó regék: Ároktó, Diósgyőr, A karcsai templom, A két íjász.

Helyhez kötődők: Várhegy, Veres patak, Futó csillag, A halász és az aranyhal, A miskolci bíró, Szuhai Mátyás, A vámosújfalusi jegyző, Mohos.

Igazolás:

A keleméri Tompa Múzeumban bélyegzés.



**Eötvös József báró** (1813. Buda – 1871. Pest)

Apa, Eötvös Ignác tárnokmester a családi birtokon Sályban született, s bár innen elköltöztek, a családi birtokot mégis megtartották.

Eötvös József húszéves korában szerzett ügyvédi oklevelet, eközben zenei tanulmányokat is folytatott. Versekkel és drámafordításokkal induló irodalmi munkássága 1833-tól számottevő.

1837-ben bírói tisztet vállalt Eperjesen, s ekkor sokszor megfordult a sályi birtokon. Ebben az időben tervelte ki első nagy regényét A Karthauzi-t és itt a nagyapai birtokon kezdte meg a mű írását.

Borsod megye felszólítására írta meg szintén itt Vélemény a fogházjavítás ügyében c. könyvét.

A művelt magyar nép eszménye volt a hitvallása: „Hiszem, hogy az emberi nem olyan haladásra képes, melyről még fogalmunk nincs és a jólétnek és szellemi hatalomnak oly fokára emelkedhetik, mely legvérmesebb reményeinket felülmúlja.”

A magyar realista regényírás első mesterének írásaiban nyomát sem lelmi a megyei nemességgel való rokonszenvének. Egész életében szerény körülmények között élt, még minisztersége idején is. Naplójában írja, hogy az 1865-ben megindított Politikai Hetilappal is anyagi helyzetén kíván javítani.

Igazolás:

Sályon bélyegzés.



## Dr. Almási Balogh Pál (1794. Nagybarca – 1867. Pest)

A. Balogh Pál megyénk szülötte, Balogh Mózes református lelkész gyermekeként Nagybarcán látta meg a napvilágot. Iskoláit Sárospatakon, Késmárkon végezte, majd Pestre került, ahol orvostanhallgató lett. Tanulmányait 1822-ben sikerrel fejezte be.

Külföldi tanulmányútja után idehaza tudományos munkásságával, szorgalmával hívta fel magára Széchenyi gróf figyelmét, aki házi orvosának kérte fel. Számos éven át örködött a legnagyobb magyar egészsége fölött, s amikor annak elméje elborult, Döblingbe, az ideggyógyintézetbe is hű barátként kísérte el a nagy hazafit.

Az orvosi területen kívül kiváló természettudós és író is volt. Az MTA tagjának választották. Jelentős szerepet játszott az orvosi műnyelv megmagyarosításában. 1836-tól a Tudománytár szerkesztője. Számos orvosi, filozófiai és társadalomtudományi cikk szerzője. Tőle származott az iparvédő és állatvédő egyesület eszméje.

Egy kortársa feljegyezte róla, hogy „...míg más orvosok vagyont, kincseket szereztek, házat építenek, fogatot tartanak, s nagy házat visznek, addig ő minden jövedelmét tanulmányainak segédeszközeire, a könyvekre fordítá, és oly nagybecsű válogatott könyvtárt szerzett meg, millyennel hazánkban kevés magán egyén dicsekedhetik”.

Rengeteg kéziratát, 50 ezer kötetes könyvtárát az országnak adományozta, amely a pesti egyetem birtokába került.

Nagybarcán emlékét egy életútjáról szóló kiállítás és egy márványtábla őrzi.

Igazolás:

A nagybarcai református templom falán elhelyezett emléktábláról egészítse ki az alábbi szövegrészt

SZÜLETÉSÉNEK ..... ÉVFORDULÓJÁN



## Károlyi Gáspár (1529. körül Nagykároly – 1591. Vizsoly)

Szülővárosa után nevezte magát Károlyinak, ő maga Carolinak írta a nevét. Tanulmányait külföldi egyetemeken végezte.

1562-ben Göncre került második lelképásztornak. Az első ez időben Bencédi Székely István volt, kinek halála után Károlyi lépett az első helyre. Működése alatt lett Abaúj megye egyházi, világi és művelődési központjává Gönc.

Élete fő műve a teljes biblia magyarra fordítása volt. A bibliafordítás ügyének megnyerte Rákóczi Zsigmondot, Vizsoly földesurát, a későbbi erdélyi fejedelmet, aki kúriája egyik épületét biztosította a nyomdának és nyomóműhelynek.

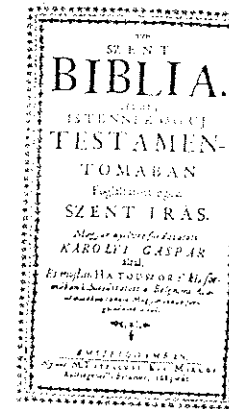
Az 1586-ban megkezdett nagy munka 1590 februárjában kinyomtatva nyert befejezést. Göncön a fordítás, Vizsolyban az odatelepitett galgóci nyomdász, Mantskovits Bálint műhelyében a szedés, nyomtatás szinte párhuzamosan történt. Göncről az iskola diákjai vitték át a kéziratot Vizsolyba.

A Vizsolyi Biblia néven ismert műből körülbelül 800 készült. 1940-ig a teljes bibliát 100-szor nyomtatták ki.

Sokan, sokat gáncsolták Károlyi fordítását, valós és vélt hibáit túlhangsúlyozva, mégis anélkül, hogy egyházi részről kötelezővé tették volna, általános használatba ment át az istenes, vén ember műve.

Igazolás:

Vizsolyban bélyegzés.



## Dayka Gábor (1769. Miskolc – 1796. Ungvár)

Apja szabómester volt, s fiait a minoriták iskolájában taníttatta. Papi pályára készült. 1787-ben, mint jeles diák, a pesti papneveldebe került. Kitűnő nyelvrézekkel 7 nyelvet sajátított el három év alatt.

Első versét 16 éves korában írta és műfordításokkal is foglalkozott.

1790 fordulópont életében. Pesten meglátogatta a nagy Kazinczy, az irodalom elismert vezére. Kazinczynak köszönhetjük Dayka életrajzát, verseinek első kiadását, s ennek a látogatásnak Dayka személyleírását.

Költői nagysága abban a néhány versében mutatkozik meg, melyekben szenvedéseiről, a halálról ír megejtő, személyes varázssal. 28 esztendő fiatal élete alig volt más, mint bánat. Legszebb verseit az abaúji Mérán írta.

Szerb Antal méltatása szerint: „Tehetségre nézve messze kiválik e nemzedékből Kazinczy legfőbb büszkesége, az utókor által méltatlanul elfelejtett Dayka Gábor.”

Igazolás:

Miskolcon a Dayka Gábor utcában lévő emléktábláról másolja le a két utolsó sort!



## Kazinczy Ferenc (1759. Érsemlyén – 1831. Széphalom)

A korabeli magyar irodalom vezéralakja, a nyelvújítás mestere egyidős volt Schillerrel, tíz évvel fiatalabb Goethénél: míg ezek hazájukban egy hatalmas fejlődésre tették fel a koronát, nálunk Kazinczy az alapjait rakta le egy nagy fejlődésnek.

1769-től 1779-ig a sárospataki kollégiumban végezte tanulmányait. 1784-ben Abaúj megye aljegyzője, ebben az évben lett tagja a szabadkőműves-szervezetnek. 1788-ban indította meg az első magyar irodalmi folyóiratot Batsányival, Baróti Szabóval Magyar Múzeum címen, 1790-ben különváltólük az Orpheuszt.

A magyar jakobinus mozgalomhoz csatlakozása miatt letartóztatták, 1795-ben halálra ítélték. Királyi kegyelemmel az ítéletet várfogságra változtatták. Hat évig tartó raboskodását írta meg később a Fogságom naplója című művében. 1806-tól Bányácskán, az általa Széphalomnak elnevezett birtokán gazdálkodott.

Széphalmi háza nemcsak a magánember családi boldogságának tűzhelye volt, egyszersmind a magyar művelődés apostolának székhelye, a magyar szellemi élet központja is, közel két évtizedig.

Igazolás:

A széphalmi Kazinczy-emléksarnok homlokzatán lévő feliratot másolja le!



**Szádeczky-Kardoss Lajos** (1859. Pusztafalu – 1935. Budapest)

Megyénk egyik legészakibb településén Pusztafaluban, a református parókia falán fekete márványtáblára vésett betűk többek között azt hirdetik: ebben a házban született 1859-ben Szádeczky-Kardoss Lajos történétíró, egyetemi tanár, a Magyar és ..... Tudományos Akadémia tagja, Erdély történetének kiváló ismerője és publikálója.

Ő az első, aki a XVI-XVII. századbeli magyar-lengyel történelmi kapcsolatok tudományos feldolgozását levéltári kutatások alapján megindította.

1892-ben Kolozsváron őt bízták meg a székelyek történetének megírásával, s ő szerkesztette az Erdélyi Múzeum folyóiratot is.

Elméleti és tanári munkája mellett 1895-ben a Zichy-expedíció tagjaként bejárta a Kaukázust és Közép-Ázsiát. Erről az utazásáról naplót készített, amelyet a Budapesti Hírlap és a Vasárnapi Újság is közölt.

1903-ban Konstantinápolyban járt a Rákóczi-zarándoklat egyik vezetőjeként, s Kis-Ázsiában felkutatta Thököly Imre és Zrínyi Ilona Izmiren túli egykori lakóhelyét.

Óriási érdemnek tartják ma is a régi magyar történelmi és irodalomtörténeti források felkutatását és közzétételét.

Igazolás:

Pusztafaluban a református parókia falán elhelyezett márványtáblán lévő szöveg itt hiányzó részét pótolja!

A Magyar és a ..... Tudományos Akadémia tagja.



**Csegey Gusztáv** (1842. Komárom – 1925. Miskolc)

Már 20 éves korában híres költő lett A fogoly lengyellel. Az abszolutizmus korában minden magyarnak felgyújtották a szívét a lengyel szabadsághős-ről, Koszciuszkról írott remek sorai.

1866 őszén Jénában folytatta egyetemi tanulmányait. Itt fordította magyarra a végzett diákok búcsúdálát, amelyet Ballag már a vén diák címen énekelnek országszerte nálunk is.

Csegey Aszódon volt gimnáziumi tanár és igazgató, majd az eperjesi evangélikus főiskolának jeles professzora. 1919-ben az eperjesi jogakadémiával együtt Miskolcra költözött.

Hatvanéves írói munkássága alatt írt lírai verseket, melyeknek legfőbb tárgya a szemérmes szerelem. Feleségéhez írta szép Lenke-dalait. Hazafias nótái emelkedettek, ünnepélyesek. Elbeszélő versei közül fő műve: Don Quijote. Termékeny regényíró is volt, leleménye azonban inkább csak a novellára elengedő. A első nivós gyermekújságot is ő szerkesztette. Utolsó éveiben írta feleségéhez a Népkerti dalokat.

1923. november 25-én Miskolc társadalma melegen ünnepelte meg hat évtizedes írói jubileumát. Ez az esemény még egyszer ráirányította a figyelmet az egykor népszerű költőre, akit még életében elfelejtettek.

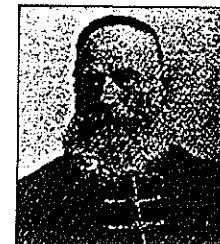
„...Ó, hát ne szóljon a világnak  
az én együgyű dalom,  
Ha néha hangja kél a vágynak,  
Azt csak magamnak dúdolom.”

(Öreg, miért nyílt dalra ajkad?)

Igazolás:

Az evangélikus temetőben lévő síremlékének egyik sorát folytassa! (Miskolc, Városi Sportszernak mögötti temető)

Az igaznak .....



## Lorántffy Zsuzsanna (1600 körül Ónod – 1660. Sárospatak)

Lorántffy Zsuzsanna születési idejéről nincsen biztos adatunk. Erre a körülbelüli időre is nyilván a férjhez menése idejéből következtetnek. 1616-ban kötött házasságot Rákóczi Zsigmond egykori fejedelem fiával, Rákóczi Györggyel. A Lorántffy család fő birtokára Patakra költöztek. Férje csatlakozott Bethlen Gábor erdélyi fejedelem csapataihoz. Amikor Bethlen meghalt, Rákóczi Györgyöt hívták meg erdélyi fejedelemnek. Lorántffy Zsuzsanna három fiával egy időre elhagyta Patakot és férje után Erdélybe ment.

Társa oldalán tevékenyen részt vett a családi birtokok kormányzásában, majd a Habsburg-ellenes hadjáratok idején a katonafogadásokban és csapatszervezésben. Kitűnő gazdász és kertész hírében állt, emellett intézte a család kereskedelmi ügyeit is.

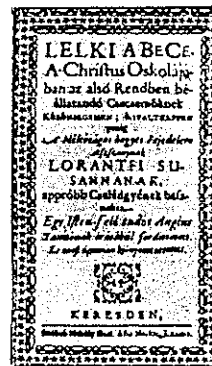
Férje halála után visszaköltözött Patakra. Életét ezután már csak a tudománynak, a pataki iskolának, a jótékonyágnak szentelte.

Comeniusszal, a XVII. század legkiválóbb pedagógusával a kollégiumot a református egyházi és pedagógiai törekvések középpontjává építette ki.

Igazolás:

A sárospataki kollégium bejáratánál található Comenius dombormű Lorántffy idézetét folytatja.

„TE LÁTOD ISTEN, MINT AZ ÉDES ANYA MAGZATIT, A DAJKA AZ Ő KISDEDEIT



## Szemere Bertalan (1812. Vatta – 1869. Pest)

A vattai századok óta álló, de még befejezetlen kúriában született, Miskolcon járta elemi iskoláit, Sárospatakon volt kollégista. Szemere nevéhez fűződik az 1832-ben létrehozott sárospataki olvasóegylet, mely „a tudományos műveltség magyar nyelvű fejlesztését és minél több magyar könyv megszerzését” tűzte ki célul.

Előbb a megye tiszteletbeli aljegyzője, később a mezőkövesdi járás főszolgabírója, utóbb a megye első választott tisztviselője majd két országgyűlésen követe lett.

Írói nevét a Vattán írt – 1840-ben kiadott – Utazás külföldön című naplójával alapozta meg.

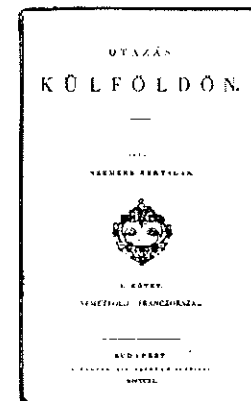
Kormánybiztosi működése idején gyakran jelentek meg cikkei, rendeletei, kiáltványai a Miskolci Értesítőben.

Naplóm című műve – száműzöttsége idejéből – érdekes kortörténeti dokumentum.

Szeretett megyéje - halála után három évvel – hazahozatta hamvait Budáról és kívánság szerint az Avason állíttatott síremléket „tragikus véget ért fiának”.

Igazolás:

Szemere Bertalan szobrának talapzatán található az alkotó neve, őt jegyezze ide! (Miskolc, Városház tér, Szemere kert)





**Jókai Mór** (1825. Komárom – 1904. Budapest)

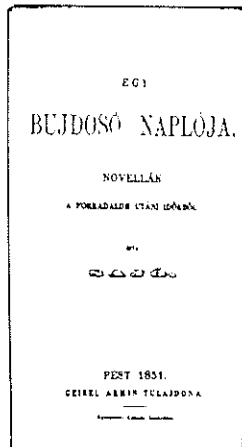
Jókai lelkes híve volt az 1848-as forradalomnak, a márciusi napokban fontos szerepet játszott. A bukás után ő is jogosan félt a bosszútól, ezért menekülésre szánta el magát. Felesége Laborfalvi Róza – ünnepelt színésznő – utána ment Gyulára, s innen indultak el az író elrejtésére a borsodi Tardonán. Jókai önéletírásában olvashatjuk: „Én Tardonán bujdokoltam. Áldottak legyenek azok a szép bükkfák, amik bennünket elrejtegettek, de még áldottabb legyen a nép, mely titkunkat megőrizte, a veszélyt elhárította rólunk, házáat vendégszeretettel nyitá meg előttünk akkor, midőn a vendéglátás tilalmas volt, s szeretetével enyhíté lesújtó bánatunkat. Holtomig emlékezetes marad rám nézve ez a szép vidék.”

Akkor érezte magát legjobban, ha kiment a Hársas-forráshoz (Szentléleki-forrás), a Pogány-oltárra (Örvény-kő), vagy az Odvas-kő sziklakúpjára. Bujdosása után a Pestre visszatérő író jó ideig Sajó álnéven jelentette meg írásait.

Az Örvény-kőről kinálkozó panorámát két regényében is elmeséli, A tenger-szemű hölgy és a Barátfalvi lévita címűben.

Másolja le az emlékmű táblájának szövegét! (Örvény-kő)

Jókai Mór



**Miskolczi Csulyak István** (1575. Miskolc – 1645. Liszka)

Egyike azon keveseknek, akiről sok maradt ránk. Fáradhatatlan életének, munkásságának minden eredményét gondosan összegyűjtötte és kötetekbe másolta. Magyar nyelvű versei mellett beszédei, életrajzai, esperesi jegyzőkönyvei pedig a kor gazdag művelődéstörténeti dokumentumai. A miskolci születésű Csulyak csemete iskoláit több borsodi helyen járta, majd a heidelbergi egyetemen fejezte be.

1616 – 1645-ig Liszkán prédikátorkodott, itt is halt meg. Az ő nevéhez fűződik a liszikai templom tornyának építése.

Életében volt zempléni esperes is, ekkor püspöki hatáskörrel rendelkezett. Igen nagy műveltséggel bírt, a kulturális szervező munkában és a mezővárosi érdekek védelmében komoly érdemei voltak.

Jogosan írta róla Szerencsi Nagy István: „Igen vidám elméjű, tudományt szerető tudós és munkás oszlopember volt, amint könyveinek ma is meglévő katalógusa, s munkái mutatják.

Liszkán temették el 1646. január 4-én.

Igazolás:

Olaszliszka bélyegzés.



A túra kiírója a  
**Miskolci Helyiipari Természetbarát Egyesület**

Az anyagot összeállította  
Kiskun Magdolna túravezető

Szerkesztette  
Váradi Zsófia túravezető

**Levelezési cím:**  
Kiskun Magdolna  
3525 Miskolc, Vologda u. 20. 3/1.  
0646/351-608

2004.

Miskolc